

Leidsche Rijn loopt voorop bij integratie sport en omgeving

In de loop van 1997 wordt met de bouw van Leidsche Rijn, de grootste Vinex-locatie in Nederland, begonnen. Over twintig jaar moeten op deze locatie aan de westkant van Utrecht dertigduizend woningen staan, deels op grondgebied van de gemeente Utrecht en deels op grondgebied van de gemeente Vleuten De Meern. Een nieuwbouwproject van een dergelijke omvang brengt een grote behoefte aan voorzieningen met zich mee.

VERA CERRUTI EN RENÉ LEPPINK*

Vanaf 1994 wordt er al volop gewerkt aan Leidsche Rijn, de eerste stap was het *Masterplan Leidsche Rijn* waaronder de gemeenteraden van beide gemeenten in 1995 hun handtekening hebben gezet. Thema's in het *Masterplan* zijn compactheid, duurzaamheid en de vorming van een eigen identiteit. Bij de ontwikkeling van het *Masterplan* is het belang sport en recreatie al nadrukkelijk aan de orde geweest. Uitgangspunt was dat Leidsche Rijn voor de bewoners een kwalitatief hoogstaand voorzieningenniveau moet bieden. Hierin werd voorzien door een groot centraal groengebied, een soort groene hart van Leidsche Rijn. Dit vroeg om een heldere visie op sporten en recreëren in Leidsche Rijn.

Het *Masterplan* is uitgewerkt in de *Ontwikkelingsvisie Leidsche Rijn Utrecht*, een integraal programma van eisen en ontwerp voor wonen, werken, verkeer, groen en voorzieningen in de nieuwe stad. De planning van de verschillende voorzieningen is niet verkokerd tot stand gekomen. Er is gekeken naar het totale pakket van niet-commerciële voorzieningen, waarbinnen onderwijs, welzijn, sport en recreatie, zorg, cultuur, milieu en bibliotheekvoorzieningen vallen. De voorzieningestructuur is op integrale en innovatieve wijze ingepast in de planopzet voor

Leidsche Rijn. De voorzieningenprogramma's zijn opgesteld op basis van verschillende toekomstvisies, de prognose van de bevolkingsontwikkeling voor Leidsche Rijn en de daarbij optredende vraag naar voorzieningen. De voorzieningestructuur gaat uit van spreiding en clustering van het voorzieningenprogramma op buurt-, wijk- en stadsdeelniveau. Als thema's voor keuzes en ordening zijn ontmoeting en kwaliteit gekozen. Hierbij is gekeken naar een optimale bijdrage van de functionele, fysieke en sociale structuur. Daarbij gelden bereikbaarheid en toegankelijkheid als uitgangspunt.

Clustering van voorzieningen vergroot de mogelijkheden van flexibel inspelen op ontwikkelingen van de vraag. Door logische combinaties van voorzieningen voor zorg- en dienstverlening enerzijds en onderwijs-, welzijn- en vrijetijdsvoorzieningen anderzijds is een meerwaarde voor gebruikers en in de exploitatie te behalen. Inmiddels is de voorzieningestructuur vertaald naar programma's, kwaliteitseisen, fasering en financiële consequenties. De ontwikkelingen zullen de eerstkomende jaren goed moeten worden gevolgd. Dat zal zonnig leiden tot bijstellingen van in het voorzieningenaanbod.

VOORZIENINGENCLUSTERS

De voorzieningestructuur is op wijkniveau voor minder mobiele buurtbewoners gericht op bereikbaarheid en laagdrempeligheid. Cluste-

in de toekomst, wordt geoptimaliseerd om aan de (veranderende) vraag van de bewoners te kunnen voldoen. Voorzieningen voor binnen- en buitensport, educatieve en sociaal-culturele functies kunnen worden gegroepeerd.

Voor deelgebieden van 10.000 tot 12.500 inwoners, wordt gedacht aan twee soorten voorzieningencusters: een kindercluster en een zorgcluster. In het eerste cluster zijn naast onderwijsvoorzieningen, kinderopvang, vrijetijdscentrum, speeltuin/kinderboerderij, een sportzaal en sportveld gepland. Het zorgcluster met voorzieningen voor zorg- en dienstverleningen zal in combinatie met detailhandel rond openbaarvervoerhaltes een goed woonmilieu kunnen bieden voor ouderen en mensen die van zorg afhankelijk zijn. De clusters worden apart gespreid over de wijk.

In het stadsdeelcentrum wordt een cultuur- en informatiecentrum opgezet in combinatie met winkels en woningen. In het centrale groengebied en de daaraan grenzende randgebieden zijn met name de grotere sport- en recreatievoorzieningen gepland. Ook wordt in het plangebied een campus-cluster gerealiseerd. Hier zijn alle voorzieningen voor jongeren van twaalf tot zestien jaar gecombineerd. Er komt een school voor het voortgezet onderwijs, aangevuld met een uitgebreid programma van sportvoorzieningen. Gedacht wordt aan een grote sporthal met krachtssport- annex fitnessruimte, *dojo*, paramedische ruimte, sportad-

Overzicht van het aantal sportvoorzieningen en het bijbehorend bruto ruimtebeslag (in ha.) in de Rosa-regio (1993 versus prognose 2015)

type accommodatie	1993		2015	
	aantal	Opp. bruto	aantal	Opp. bruto
buiten	386	315,4	513	409,6
binnen	219	14,7	272	20,5
zwembaden	13	22,4	18	30,4
overig	19	60,3	27	96,4
totaal	637	412,9	829	557,0
Index 1993=100	100	100	130	135

ring van voorzieningen zal een kwalitatieve meerwaarde op kunnen leveren voor aanbieders en gebruikers. Flexibiliteit in gebruik nu en

viescentrum, sportrestaurant, vergaderruimte, een trainingsbaan voor atletiek en twee sportvelden. Daarnaast zullen allerlei andere functies voor in-

formatie, cultuur, recreatie en hulpverlening in de campus te vinden zijn.

SPORTCOMPLEXEN

Op een tweetal complexen aan weerszijden van het Transferium worden de grotere sportvoorzieningen gepland. De totale oppervlakte van deze voorzieningen is circa vijftig hectare, de complexen zullen qua omvang elk circa tien hectare groot worden. Deels gaat het hierbij om verplaatsing van reeds bestaande voorzieningen in het gebied en deels om nieuwe voorzieningen ten behoeve van de toekomstige inwoners van Leidsche Rijn. Op de complexen zullen met name sportverenigingen gehuisvest worden. Grotendeels gaat het om veldsportvoorzieningen aangevuld met indoorvoorzieningen. Het groene middengebied, ook wel centrale park genoemd, is met name bedoeld voor de ongeorganiseerde sport.

Bij het Transferium is ook ruimte gereserveerd voor een grote indoor(sport)accommodatie. De voorzieningen aan de rand van het centrale park zullen zo gerealiseerd worden dat het zo min mogelijk afbreuk doet aan het open karakter en de ecologische waarde van gebied. Ook zal de mogelijke bijdrage in de vorm van recreatiefmedegebruik bekeken worden. Doorsnijding van de complexen met recreatieve routes wordt bestudeerd, evenals openbaar gebruik van de voorzieningen.

DILEMMA'S

Geschiede, goed bereikbare locaties met voldoende ruimte voor sport en recreatie, zijn moeilijk te vinden in de woongebieden. De opgave om compact te bouwen levert beperkingen op voor grootschalige sportvoorzieningen in het woongebied. Daarom wordt met veel creativiteit gezocht naar dubbelgebruik van groene plekken, combinaties en medegebruik van voorzieningen in de openbare ruimte. De schaarse ruimte zal zo efficiënt mogelijk benut moeten worden door toepassing van bijvoorbeeld kunstgras. In het centrale park is dan ook spanning tussen de ruimteclaims ten behoeve van (sport)voorzieningen en van de openbare ruimte. Bekeken wordt wat de bijdrage kan zijn van sportvoorzieningen aan het recreatieve gebruik van de openbare ruimte. Andersom kan het openbaar groengebied bijdragen aan de vervulling van de behoefte aan sport- en recreatiemogelijkheden. Het centrale parkgebied is in dit opzicht als voorbeeldproject *Sport en Groen* aangemerkt door de ministeries van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS).

De fasering van de aanleg is voor de sport- en recreatievoorzieningen van groot belang. Uitgangspunt is dat voorzieningen gelijk met de woningen gerealiseerd worden. Ook zullen nieuwe complexen gereed moeten zijn voor dat bestaande, te verplaatsen sportvoorzieningen in het plangebied, ontruimd kunnen worden ten behoeve van woningbouw of aanleg van infrastructuur. Al met al is de planning en realisering van veel ruimte eisende voorzienin-

Masterplan voor de nieuwe stad 'Leidsche Rijn'

gen een complexe aangelegenheid.

Ontwikkelingen in het vrijetijdsgedrag van mensen is aan verandering onderhevig. Dit neemt niet weg dat er op dit moment een vrij constante behoefte blijft aan een aantal basisvoorzieningen. Dit wordt bevestigd door de prognose van de ledentalontwikkeling van takken van sport voor het jaar 2000. Er vindt een stabilisatie plaats voor wat betreft de deelname aan de grote georganiseerde sporten als voetbal, tennis en hockey. Met name de voorzieningen voor deze en nog een aantal andere sporten blijven veel ruimte vragen. Ontwikkelingen op het gebied van *trendy* en avontuurlijke sporten veranderen hier niet zoveel aan. Deze worden veelal beoefend naast de traditionele sporten. Dit neemt niet weg dat met deze ontwikkelingen rekening moet worden gehouden. Waar mogelijk kunnen basisvoorzieningen multifunctioneel gebruikt worden. Ook kan gedacht worden aan 'bedrijfsterreinen' voor sport en vrije tijd, waar ook ruimte wordt geboden voor particuliere initiatieven die de vraag naar *trendy* sporten op kunnen vangen en op de veranderende vraag in kunnen spelen.

Ook van groot belang zijn de routegebonden sport- en recreatievormen zoals joggen, fietsen en paardrijden. Hiervoor kunnen met een doordachte inrichting van de openbare ruimte vaak zonder veel extra middelen goede voorzieningen worden ingericht.

Monitoring van de behoefte aan vrijetijdsvoorzieningen blijft een noodzaak. De afstemming voor boven-lokale voorzieningen in regionaal verband is belangrijk. Voor Leidsche Rijn is de

afstemming Utrecht met Vleuten De Meern directe noodzaak maar ook in breder regionaal verband is die behoefte aanwezig.

Een negental gemeenten (Bunnik, De Bilt, Houten, Maarsse, Maartensdijk, Nieuwegein, Utrecht, Vleuten De Meern en IJsselstein) in de provincie Utrecht heeft een regionaal overleg opgestart waarin de eerste aanzetten tot regionale planning en samenwerkingsmogelijkheden voorzichtig worden onderzocht. Een van de projecten van het overleg is het streven naar een regionaal structuurplan voor sport en recreatie met behulp van een Geografisch Informatie Systeem. Reeds in 1993 werd de regionale behoefte aan sportvoorzieningen in regionaal verband voor het jaar 2015 globaal geprognostiseerd. Deze prognose is ook gebruikt bij de behoeftebepaling voor sportvoorzieningen in Leidsche Rijn (zie tabel).

Literatuur:

- Masterplan Leidsche Rijn* (Utrecht, Vleuten De Meern 1995)
- Leidsche Rijn Utrecht, kadernota voorzieningen Voorzien in kwaliteit* (Utrecht mei 1996)
- Ontwikkelingsvisie Leidsche Rijn Utrecht* (Utrecht, januari 1997)
- Vrije tijd en voorzieningengebruik in Leidsche Rijn* (Hugo van der Poel, Tilburg, 1996)
- Gewoon wat kan, speciaal wat moet, een visie op gezondheid en zorg in Leidsche Rijn* (A.J.P. Schrijvers, Utrecht, 1995)
- Prognose behoefte sportvoorzieningen per 2015* (ROSA, Utrecht, 1993)

*Vera Cerutti is werkzaam bij het Projectbureau Leidsche Rijn van de gemeente Utrecht, René Leppink is beleidsmedewerker bij de dienst Sport en Recreatie van dezelfde gemeente.

KNAG
Koninklijk
Nederlands
Aardrijkskundig
Genootschap

voor geografen
door geografen

activiteiten

- congressen
- studiedagen
 - lezingen
 - excursies
- studiereizen

ledenservice

- KNAG-Nieuws
- KNAG-Kompas
- korting op publikaties
- korting op congressen
 - korting op atlanten,
globes, etc.

tijdschriften

- Geografie
- Geografie-Educatief
 - Tijdschrift voor
Economische &
Sociale Geografie

overige publikaties

- Nederlandse
Geografische Studies
- De Wereld in Beeld

bel of schrijf

voor een abonnement
lidmaatschap of
proefnummer naar:

KNAG
Antwoordnummer 8436
3500 VW Utrecht

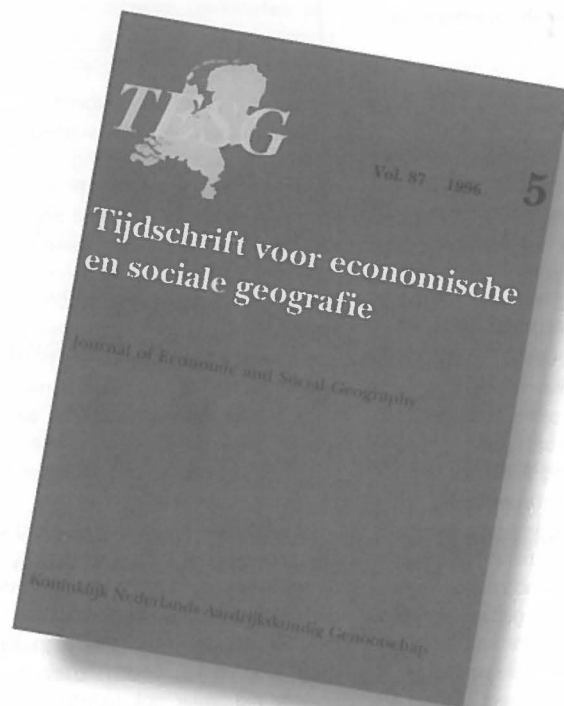
telefoon (030) 253 40 56
telefax (030) 253 55 23
e-mail knag@frw.ruu.nl

TESG

het Engelstalige wetenschappelijke tijdschrift van het KNAG

Het nieuwste nummer is geheel gewijd aan minderheden in Europa. Een extra dikke uitgave inclusief een kleurenbijlage. Gerenommeerde auteurs uit binnen- en buitenland schrijven over:

- *Minorities in West-European Cities: Introduction to the Special Issue*
- *The Geography of Survival: Household Strategies in Different Urban Settings*
- *Foreigners in Brussels 1981-1991: Spatial Continuity and Social Change*
- *Pluralist and Assimilationist Models of Ethnic Minority Settlement in London*
- *Foreign Residents, Housing Market and Local Government Strategies*
- *Urban Economic Restructuring and Ethnic Segregation in Dusseldorf*
- *Ethnic Segregation and the Role of Public Housing in Amsterdam*
- *Segregation in European Cities: Patterns and Policies*
- *Segregation, Housing and Ethnicity in Dutch Cities*

Speciale aanbieding (tot 1 september)
Bestel dit nummer van TESSG voor slechts f 35,-
(normale prijs f 41,-). Of neem een abonnement.

KNAG voor ELKE geograaf